

i vina (kolikoću, boju, miris itd.). Pitanje se ne rješava hemijski već po općem, zdravom shvaćanju. Izvjesno je, dakle, da je vrijeme trajanja čestica relativno kratko, ali se ne može odrediti na minute.

Dužnost izvanjskog čina zahvaljivanja ipak ostaje. Rimski Ritual u Nasl. IV. pogl. 1, br. 5. poziva da se pričesnici upozore neka »aliquantisper in oratione permaneat« tj. da pričesnici ostanu u molitvi nešto malo vremena poslije Pričesti. Malo je teologa koji slijede sv. Alfonsa te traže barem pola sata, ali većina se slaže u tome da preporučuju, savjetuju barem četvrt sata pobožnog i revnog zahvaljivanja odnoso molitvene sabranosti.

Sjetimo se da se nalazimo na području kreposti. Zanos srca ne može reći glavnu riječ, jer on mora biti u skladu s razumom. U protivnom slučaju, tj. ako nije u granicama razuma, gubi značajku kreposti.⁴ Prvotno treba gledati na dovoljan razlog i na dobru nakanu pričesnika.

Ako postoji opravdan razlog pričesnik može čin zahvaljivanja protegnuti samo do svršetka Mise. — Čin se zahvaljivanja može protegnuti i izvan crkve, na putu, u poslu. — Budući da ne postoji zakon koji određuje vrijeme koliko mora trajati taj izvanjski čin zahvaljivanja, slijedi: »Izvan svake je rasprave, da isključujući prijezir, propustiti (pa i bez dovoljna razloga) čin zahvaljivanja ne prelazi granice lakog grijeha: zbog toga skratiti ga do svršetka Mise ne predstavlja nikakav grijeh, pa ni laki«⁵.

Za praksu: treba preporučivati, savjetovati i poticati pričesnike na čin zahvaljivanja poslije Pričesti. — Nikako se ne smije oštrim, još manje pogrdnim riječima osuđivati kao teški grijeh postupak onih koji ne obavljaju izvanjski čin zahvaljivanja. Unutarnji čin može biti vrlo kratak, jer se osjećaj ne mjeri vremenom. — Niti se smije okrivljivati s laka grijeha one koji odmah poslije Mise, na kojoj su se pričestili, izlaze van Crkve, osobito ako su poslije Mise izmoljene one uobičajene molitve. Znači da se čin zahvaljivanja poslije Pričesti može završiti sa svršetkom Mise.

Ovo je prevažno znati. Rigorističko prosuđivanje pitanja, tj. smatrati i tražiti pod grijeh više toga, može otvoriti vrata subjektivnom, formalnom grijehu, ondje gdje, objektivno, grijeh ne postoji. Nije samo taj upit u ispitivanju savjesti u našim molitvenicima nejasan i neispravan. Ima ih više. Tko snosi odgovornost ako se savjesti radi takva postavljanja upita krivo formiraju?

J. Kuničić

IV. DIJELJENJE SV. PRIČESTI POSLIJE PODNE

Prema odredbi kan. 867 § 4 CZ vrijeme za dijeljenje sv. Pričesti vjernicima je vrijeme, u koje je dopušteno služenje sv. Mise. Međutim se u ovoj kanonskoj odredbi nalazi i zaporka »nisi aliud rationabilis causa suadeat.« Ova naime zaporka dopušta, da se sv. Pričest može iznimno dijeliti također izvan navedenog vremena, samo ako za to postoji razboriti razlog. Budući da je Sveta Stolica u posljednjih deset godina u nekoliko navrata izdala nove propise o dijeljenju sv. Pričesti, to je potrebno, da se na ovo pitanje posebno osvrne.

4) Sv. Toma, II—II P^o g. 106, a. 5 ad 4.

5) Vidi u reviji *Perfice munus*, 1963 str. 294. Odgovor je na upit dao G. Rinaldi posve objektivno.

ODGOVOR

1. — Propisi Crkvenog Zakonika. Crkveni Zakonik propisuje u kan. 821 § 1, da se sa služnjem sv. Mise ne smije započeti ranije od jednog sata prije zore ni kasnije od jednog sata poslije podne. Uzevši u obzir ovu kanonsku odredbu i usporedivši ju s odredbom kan 867 § 4 redovito je vrijeme za dijeljenje sv. Pričesti vjernicima kroz dan najranije jedan sat prije zore do otprilike dva sata poslije podne, jer je to redovito vrijeme za služnje sv. Mise. Misa naime može početi najkasnije u jedan sat poslije podne ali će trajati prema okolnostima otprilike do dva sata poslije podne. Ukoliko je potrebno vjernike pričestiti kod te Mise, to će se pričješćivanje obaviti otprilike blizu dva sata poslije podne.

Međutim da zaporka u kan. 867 § 4 *nisi aliud rationabilis causa suadeat* ne prouzroči kod svećenika bilo kakvu dvojbu ili nesnalazjenje, potrebno je naglasiti, da je svaki razlog, ne samo teški nego i laki, dostatan, da se sv. Pričest dijeli u svako doba dana pa i noći izvan redovitog vremena, bez razlike na kojoj strani postoji taj razlog, da li na strani djelitelja sv. Pričesti ili onoga, koji prima sv. Pričest. Samo ipak taj razlog mora biti *razborit* (*rationabilis*). O tomu pak ima prosuditi prema svojoj razboritosti sam dušobrižnik odnosno djelitelj sv. Pričesti. Tako tumači navedenu zaporku na pr. kanonista Cappello¹, Coronata² i Regatillo³.

2. — Večernje sv. Mise i dijeljenje sv. Pričesti. Papa Pijo XII svojom Apostolskom Uredbom »*Christus Dominus*« od 6. I 1953. proveo je veliku obnovu o pričesnom postu⁴, a Sv. Zbor sv. Službe je izdao istoga dana *Naputak*, kojim potanje uređuje ono, što je Apost. Uredba odredila u šest pravila⁵. Tom su obnovom znatno ublaženi dosadanji zakoni o pričesnom postu. Svi se propisi, sadržani u ovim ispravama, kako je u tim samim ispravama izričito naglašeno, imaju strogo tumačiti⁶.

1) Ex qualibet iusta causa, etsi levi, potest communio distribu; sive ante sive post praefatum tempus. Huiusmodi causa esset, praeter impossibilitatem physicam vel moralem, quodcumque incommodum alicuius momenti, iter suscipiendum, maior commoditas vel devotio etc. Causa attendi potest tam ex parte communicantis, quam ex parte ministri. Qua causa exstante, nil vetat quominus Eucharist'a ministraret noctu aut sub vesperis, et quo citius ante auroram vel serius post meridiem distribuatur, eo vel maior quoque, uti patet, requiritur causa; Felix Cappello, *De Sacramentis, Taurini Romae* 1953, vol. 16, str. 337 s.

2) Ex quavis autem rationabili, etiam non gravi, causa, quavis diei et noctis hora, dummodo ieiunium naturale servetur, (communio ministrari potest). Tempus anticipare aut posticipare sine ulla rationabili causa in distributione communionis veniale habent; Matthaeus Conte a Coronata, *De Sacramentis*, vol. 12, str. 333. Isp. također od istoga pisca, *De nova disciplina circa ieiunium eucharisticum et circa horam Missae celebrandae post Motu proprio XIX Martii 1957*, Romea 1958, str. 33.

3) Causa haec non requiritur gravis, ne sit tamen inutilis, sed alicuius momenti. Exsistere potest in aliqua individua persona sola, v.gr., quae ex itinere venire non potuit nisi vespere, et communicare desiderat; aut etiam in multitudine, operariorum, scholasticorum, etc., qui mane non potuerunt communicare; Eduardus Regatillo, *Jus Sacramentarium*, Santander 1960, str. 214.

4) AAS (1953), str. 15—24.

5) AAS (1953), str. 47—51.

6) Locorum tamen Ordinarii diligenter curent, ut quaelibet vitetur interpretatio, quae concessas facultates amplificat; Apostolska Uredba »*Christus Dominus*« (AAS, str. 23).

Constitutionis atque huius Instructionis interpretatio textui fideliter adhaereat, neque ullo modo facultates tam favorabiles amplificet; *Naputak* (AAS, str. 51).

Među ostalim Apost. Uredba ovlašćuje mjesne Ordinarije, da u određene dane mogu dopustiti služenje večernjih sv. Misa, koje ne smiju početi prije 4 sata poslije podne (VI. pravilo), a Naputak poblizje uređuje ovo pitanje (točke 12—14). Budući da se ne baš rijetko prelazilo granice danog ovlaštenja, to je Sv. Zbor sv. Službe izdao 22. III 1955. »*Monitum*«, kojim upozorava, da je ovlaštenje za večernje sv. Mise podijeljeno za *opće dobro vjernika*. Radi toga mjesni Ordinariji neka ne dopuštaju, da se večernje sv. Mise služe »ad externam dumtaxat solemnitate decorandam aut in privatorum commodum.« Ujedno Sv. Zbor podsjeća na Uredbu »*Christus Dominus*«, u kojoj je izričito rečeno, da se ovo ovlaštenje mora strogo tumačiti odnosno da se ovlaštenje ne smije povećavati?

Ista Uredba »*Christus Dominus*« također dopušta, da se vjernici mogu kod večernjih sv. Misa pričestiti, ali trebaju obdržavati nove propise o pričesnom postu (VI. pravilo). Naputak pak propisuje, da vjernici, premda nisu od onih, radi kojih je uređena večernja sv. Misa, mogu slobodno pristupiti sv. Pričesti pod tom sv. Misom ili neposredno prije ili odmah poslije sv. Mise (točka 15). Izraz »odmah poslije sv. Mise« (statim post Missam) tumače neki kanonisti, da se taj izraz ima uzeti tako, da se sv. Pričest vjernicima podijeli iza sv. Mise prije nego svećenik odloži misno odijelo. Međutim kanonista Regatillo je mišljenja, da je zakonodavčeva nakana gledom na ovaj izraz bila takva, da se sv. Pričest može dijeliti unutar vremena od četvrt sata nakon svršetka sv. Mise onima, koji se nisu mogli isprovijediti za vrijeme Mise zbog manjka ispovjednika. U ovakvim prilikama konačno postoji razboriti razlog, koji u smislu zaporke kan. 867 § 4 dopušta dijeljenje sv. Pričesti u to vrijeme⁸. Smatram, da je ovo mišljenje u duhu crkvenih propisa i dušobrižničke djelatnosti te ga svećenici mogu tuta conscientia primjenjivati.

Na molbu mnogih biskupa a zbog općeg dobra vjernika u današnjim prilikama Papa Pijo XII Motu proprio je izdao 19. III. 1957. Apostolsko pismo »*Sacram Communionem*«, kojim je proširio pogodnosti dane Apost. Uredbom »*Christus Dominus*«⁹. Pričesni post je još više ublažen, a ovlaštenje za služenje večernjih sv. Misa još je više prošireno. Pričesni je post ograničen na tri sata obzirom na uzimanje krute hrane i alkoholnih pića, a na jedan sat obzirom na bezalkoholna pića i tekuću hranu. Taj post vrijedi bez ikakve razlike i izuzetka za svako doba dana, kada se prema sadanjim propisima služi sv. Misa ili vjernicima dijeli sv. Pričest, pa i za sv. Misu polnočnicu. Vrijeme se od tri sata odnosno od jednog sata računa za misnike od početka služenja sv. Mise, a za vjernike, koji se pričješćuju, od vremena sv. Pričesti. Ujedno su mjesni Ordinariji, izuzevši Generalnog Vikara bez posebne punomoći, ovlašteni, da mogu dopustiti, da se »svaki dan služe večernje sv. Mise, ali uz uvjet, ako to traži »bonum spirituale notabilis partis christifidelium.« U ostalomu Apost. Uredba »*Christus Dominus*« i njoj pridodan Naputak ostaju i dalje na snazi, a napose da se vjernici mogu pričestiti pod večernjom sv. Misom ili neposredno prije ili odmah poslije te sv. Mise.

Dopuštanje večernjih sv. Misa i dijeljenja sv. Pričesti kod tih Misa prouzročilo je oprečna shvaćanja i tumačenja. Neki tumače, da se sv. Mise

7) AAS (1955), str. 218.

8) N. đ., str. 213.

9) AAS (1957), str. 177 s.

moгу služiti *kroz čitav dan* od zore do mraka pa prema tomu, da se *kroz to čitavo vrijeme* bez ikakvog razloga može vjernicima dijeliti sv. Pričest bilo pod sv. Misom bilo izvan nje. Smatraju, da je opseg vremena za služenje sv. Mise, koji je propisan u kan. 821 § 1., proširen do naveče i da se na taj vremenski opseg odnosi odredba kan. 867 § 4 o dijeljenju sv. Pričesti.

Drugi pak drže, da se vjernicima može dijeliti sv. Pričest od jednog sata prije zore pa do otprilike dva sata poslije podne i *samo kod večernjih sv. Misa*, a na druge dane, kada nema večernjih Misa, da se iza otprilike dva sata poslije podne ne može nikomu, osim bolesnika i umirućih, podijeliti sv. Pričest, makar za to postojali opravdani razlozi. Ovi naime drže, da je dopuštanjem, da se vjernici mogu pričješćivati kod večernjih sv. Misa, ukinuta zaporka u kan. 867 § 4: nisi aliud rationabilis causa suadeat.

Jedni i drugi imaju krivo. Ispravno je shvaćanje, da su odredbe kan. 867 § 4 i 821 § 1 još uvijek na snazi. Dopuštenje Svete Stolice, da se služe večernje sv. Mise i da se vjernici mogu pričješćivati kod tih Misa, dano je za duhovno dobro vjernika kao opća pogodnost, koja ni najmanje ne dokida niti mijenja navedene kanonske propise. Prema tomu vjernici se mogu kroz dan redovito — bez ikakvog posebnog razloga pričješćivati ne samo u smislu navedenih kanonskih propisa od jednog sata prije zore pa do otprilike dva sata poslije podne nego i kod večernjih sv. Misa, a izvanredno se mogu pričestiti u smislu odredbe kan. 867 § 4 i u drugo doba dana pa i noći, ali samo uz uvjet, ako za to postoji razboriti razlog. A za pravilno shvaćanje ove zaporka treba uzeti u obzir tumačenje, koje je za nju gore dano.

3. — Dekret Sv. Zbora sv. Službe o sv. Pričesti. Sv. Zbor sv. Službe *Dekretom* o dijeljenju sv. Pričesti poslije podne, koji je izdao 24. III. 1960.¹⁰, joj je više olakšao i pojednostavnio pričješćivanje vjernika u popodnevne i večernje sate. Ovim su Dekretom još više proširene dosadašnje pogodnosti u pogledu dijeljenja sv. Pričesti u kasne dnevne sate sa svrhom: bono communi amplius providendi et simul hodierni apostolatus necessitatibus consulendi. Time nisu dokinute gore iznesene isprave Svete Stolice o ovom predmetu, nego samo nadopunjene novim olakšicama zbog duhovnih potreba vjernika u sadanje moderno doba. Prema tomu ostale pogodnosti, koje su sadržane u naprijed spomenutim ispravama, ostaju i dalje na snazi.

Ukoliko zbog kojeg razloga nema večernje sv. Mise ili se ne može dopustiti njezino služenje, a da vjernici mogu ipak bez poteškoće i u to doba dana primiti sv. Pričest, ovim su Dekretom mjesni Ordinariji ovlašteni, da propise o dijeljenju sv. Pričesti kod večernjih sv. Misa primijene *na koju drugu popodnevnu pobožnost* (ad aliquam functionem sacram), na pr. na večernjicu (blagoslov s Presvetim), na pobožnost Križnog puta, na zajedničko moljenje krunice i slično. Služeći se ovim ovlaštenjem mjesni Ordinariji su dužni odrediti, kakva se pobožnost ima obaviti, da se pod njom ili neposredno prije ili odmah poslije nje vjernici mogu pričestiti. Jednako su mjesni Ordinariji ovlašteni, da dopuste obavljanje određene pobožnosti i kod nje dijeljenje sv. Pričesti u župskim crkvama te u drugim crkvama i javnim i polujavnim bogomoljama¹¹. Tako je zagrebački Ordinarij dopustio, da se u slučaju potrebe sv. Pričest može dijeliti vjernicima u crkvama i kapelama neposredno prije ili poslije večernjice (blagoslova), ako toga

10) ASS (1960), str. 355 s.

11) isp. Cosmas Sartori, *Enchiridion Canonicum*¹⁰, Romae 1961, str. 204.

dana nema večernje Mise¹². Konkretni se slučaj može dogoditi na pr. da se u nekoj župnoj crkvi ili područnoj kapeli pod večer obavlja adventska ili korizmena ispovijed vjernika. Budući da u tom svetom mjestu nema toga dana večernje sv. Mise, a da se ispovijedeći vjernici ipak mogu još iste večeri pričestiti uz uvjet, ako su održali propisani pričesni post, dušobrižnik će upriličiti večernjicu.

Na upit, međutim, postavljen u vezi s gore navedenim ispravama Svete Stolice, da li je još uvijek na snazi zaporka kan. 867 § 4: *nisi aliud rationalis causa suadeat* tako, da je *bilo koji razboriti razlog* dostatan, da se sv. Pričest dijeli naveče neovisno od večernje Mise, Sv. Zbor je istim Dekretom odgovorio, da novim propisima nije formalno dokinuta ova zaporka, ali će se moći ubuduće *rjede* (*rarius*) primjenjivati, jer će se zbog ublaženih propisa o pričesnom postu i zbog danih olakšica za pričješćivanje vjernika u kasne dnevne sate razboriti razlog *teže* (*difficilius*) obistiniti. Na ovo treba napomenuti, da primjena ove zaporke u životu ovisi o prilikama mjesta i osoba. Unatoč tolikih pogodnosti u pogledu dijeljenja sv. Pričesti, ipak će se obistiniti u nekim krajevima veća a u drugim manje subjektivna ili objektivna mogućnost postojanja razboritog razloga, da se u smislu zaporke kan. 867 / 4 vjernici mogu iznimno i izvanredno pričestiti, a to upravo ovisi o mjesnim i osobnim prilikama. Lako će se za veću skupinu vjernika dopustiti večernja sv. Misa ili upriličiti po Ordinariju dopuštena pobožnost, da se mogu pričestiti. Ali za pojedince ili manje skupine vjernika ne može se dopustiti ni večernja sv. Misa ni druga kakva pobožnost ili zbog različitih okolnosti pojedinci ili manje skupine ne mogu pribivati Misi odnosno pobožnosti, a postoji kod njih razboriti razlog za sv. Pričest, tada se njima može izvanredno podijeliti sv. Pričest na temelju navedene zaporke. Takvih se pak slučajeva može u nekim krajevima naći češće.

4. — **Zaključak:** Novim propisima nisu dokinute odredbe sadržane u kan. 867 / 4 i 821 § 1 pa ni zaporka: *nisi aliud rationalis causa suadeat*, već su ostale i nadalje na snazi. Novim je propisima samo proširena mogućnost za redovito pričješćivanje vjernika. Prema tomu u smislu propisa, koji su *sada* na snazi, vjernici se mogu redovito pričješćivati bez ikakve poteškoće bez ikakvog posebnog razloga od jednog sata prije zore do otprilike dva sata poslije podne te kod večernjih Misa i pobožnosti, a izvanredno i iznimno se mogu pričješćivati i u drugo doba dana pa i noći, ako za to postoji opravdani razlog.

F. Cvetan

V. IMPREKATIVNI PSALMI

Nije rijedak slučaj da se starozavjetni pobožnik u svojoj nevolji — kad ga »opkoli«, »davi« itd. »neprijatelj« — uteče najtežem oružju: vapi k Bogu i na »neprijatelja« zaziva strijele Božjeg prokletstva. U Sv. Pismu ima više takvih proklinjalačkih mjesta, osobito tzv. proklinjalačkih psalama među kojima se ističu: Ps 35, 10. 26—36; Ps 58, 7—12; Ps 69, 23—29; Ps 83, 10—19.

¹²) Okružnica o dijeljenju sv. Pričesti popodne od 29. IV. 1960., broj 1363-1960 (Službeni Vjesnik nadbiskupije zagrebačke, broj III—1960, str. 37).